

ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

*(Πολιτικές Αιτήσεις που αφορούν στα
τηλεπικοινωνιακά δεδομένα αρ. 97/18,
127/18, 140/19-143/19, 154/19 και 169/19, 36/20
και 46/20)*

27 Οκτωβρίου, 2021

ΠΑΝΑΓΗ, Π. ΠΑΡΠΑΡΙΝΟΣ, ΛΙΑΤΣΟΣ, ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ, ΓΙΑΣΕΜΗΣ,
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΨΑΡΑ-ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ, ΠΟΥΓΙΟΥΡΟΥ, ΜΑΛΑΧΤΟΣ,
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ-ΑΝΔΡΕΟΥ, ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΣΑΝΤΗΣ,
Δ/ΣΤΕΣ.

*Α. Πελεκάνος για Πελεκάνο & Πελεκάνο ΔΕΠΕ, για τους Αιτητές στις
Πολ. Αιτήσεις αρ. 97/18, 154/19, 169/19 και 36/20.*

*Γ. Πολυχρόνης με Β. Ακάμα, για τον Αιτητή στην Πολ. Αίτηση αρ.
127/18.*

*Χρ. Χριστοφή (κα) με Μ. Καούλα, για Δημητρίου & Δημητίου ΔΕΠΕ,
για τους Αιτητές στις Πολ. Αιτήσεις αρ. 140-143/19.*

*Ηλ. Στεφάνου με Γ. Νεάρχου, για τους Αιτητές στην Πολ. Αίτηση αρ.
46/20.*

*Σ. Αγγελίδης, Βοηθός Γεν.Εισαγγελέας με Δ. Κυπριανού (κα),
Ανώτερη Δικηγόρο της Δημοκρατίας, και Α. Αριστείδη, Δικηγόρο της
Δημοκρατίας, εκ μέρους του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας,
για την Καθ' ης η Αίτηση.*

Α Π Ο Φ Α Σ Η (μειοψηφίας)

ΨΑΡΑ-ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ, Δ.: Στο επίκεντρο της κοινής διαδικασίας ενώπιον της Ολομέλειας σε συνάρτηση με τις πιο πάνω διαδικασίες βρίσκεται ο **περί Διατήρησης Τηλεπικοινωνιακών Δεδομένων με σκοπό τη Διερεύνηση Σοβαρών Ποινικών Αδικημάτων Νόμος του 2007, Ν.183(Ι)/2007**, (ο Νόμος) και το ερώτημα εάν αυτός είναι συμβατός με το Ενωσιακό Δίκαιο και την Ευρωπαϊκή νομολογία.

Καθίσταται σαφές ότι δεν θα ασχοληθεί η Ολομέλεια με τις ειδικές περιστάσεις της κάθε υπόθεσης. Ενδιαφέρει ότι σ'όλες τις υποθέσεις έχουν εκδοθεί Δικαστικά Διατάγματα Αποκάλυψης Τηλεπικοινωνιακών Δεδομένων από αρμόδιο Δικαστή μετά από αίτηση της Αστυνομίας με σχετική έγκριση του Γενικού Εισαγγελέα και οι αιτητές τα προσβάλλουν ως παράνομα.

Όπως προκύπτει από το Προοίμιο, ο Νόμος, αρχικά θεσπίστηκε για σκοπούς εναρμόνισης με την Οδηγία 2006/24/EK (και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/58/EK).

Στη **Digital Rights Ireland C-293/12 και 594/12 ημ.8.4.2014**, η οδηγία 2006/24/EK κηρύχθηκε άκυρη, οπότε επανήλθε η ισχύς της προγενέστερης οδηγίας 2002/58/EK.

Σημαντικό είναι το άρθρο 15.1 της εν ισχύ Οδηγίας το οποίο έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη δύνανται να λαμβάνουν νομοθετικά μέτρα για να περιορίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 5 και 6, στο άρθρο 8 παράγραφοι 1 έως 4 και στο άρθρο 9 της παρούσας οδηγίας, εφόσον ο περιορισμός αυτός αποτελεί αναγκαίο, κατάλληλο και ανάλογο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας (δηλαδή της ασφάλειας του κράτους), της εθνικής άμυνας, της δημόσιας ασφάλειας, και για την πρόληψη, διερεύνηση, διαπίστωση και δίωξη ποινικών αδικημάτων ή της άνευ αδείας χρησιμοποίησης του συστήματος ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως προβλέπεται στο άρθρο 13 παράγραφος 1 της οδηγίας 95/46/EK. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη δύνανται, μεταξύ άλλων, να λαμβάνουν νομοθετικά μέτρα που θα προβλέπουν τη φύλαξη δεδομένων για ορισμένο χρονικό διάστημα για τους λόγους που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο. Όλα τα μέτρα που προβλέπονται στην παρούσα παράγραφο είναι σύμφωνα με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφοι 1 και 2 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση».

Στις 21/12/2016 το ΔΕΕ εξέτασε αιτήσεις προδικαστικής παραπομπής από τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο η οποία αφορούσε στην ερμηνεία του Άρθρου 15(1) της Οδηγίας 2002/58/EK.

Στην **Tele 2 Sverige AB C-203/15 και C-698/15** ημερ.21/12/2016 σημειώθηκαν τα εξής σε σχέση με το πιο πάνω αρθ.15.1:

«Επομένως, και στο μέτρο που δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι γενική πρόσβαση σε όλα τα διατηρούμενα δεδομένα, ανεξαρτήτως αν αυτά συνδέονται, τουλάχιστον έμμεσα με το, επιδιωκόμενο σκοπό, περιορίζεται στον απολύτως αναγκαίο βαθμό, η επίμαχη εθνική ρύθμιση πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια για τον προσδιορισμό των περιπτώσεων και των προϋποθέσεων υπό τις οποίες πρέπει να παρέχεται στις αρμόδιες εθνικές αρχές πρόσβαση στα δεδομένα των συνδρομητών ή των εγγεγραμμένων χρηστών. Συναφώς, πρόσβαση μπορεί, καταρχήν, να παρασχεθεί, προς τον σκοπό της καταπολεμήσεως του εγκλήματος, μόνο στα δεδομένα προσώπου για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ότι σχεδιάζουν, προτίθενται να διαπράξουν ή έχουν διαπράξει σοβαρή παράβαση ή ακόμη ότι εμπλέκονται καθ' οιονδήποτε τρόπο σε μια τέτοια παράβαση (βλ. κατ' αναλογία, απόφαση του ΕΔΔΑ, της 4ης Δεκεμβρίου 2015, *Zakharov κατά Ρωσίας*, CE:ECHR:2015:1204JUD004714306, §260). Εντούτοις, σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, όπως εκείνες στις οποίες ζωτικά συμφέροντα της εθνικής ασφάλειας, της εθνικής άμυνας και της δημόσιας ασφάλειας απειλούνται από πράξεις τρομοκρατίας, θα μπορούσε επίσης να παρασχεθεί πρόσβαση στα δεδομένα άλλων προσώπων, εφόσον υφίστανται αντικειμενικά στοιχεία ικανά να στοιχειοθετήσουν ότι τα εν λόγω δεδομένα θα μπορούσαν, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, να συμβάλλουν αποφασιστικά στην καταπολέμηση τέτοιων πράξεων».

Στην **Tele** επίσης αναφέρθηκε ότι το θέμα και συνεπώς η εξέταση του συναρτάται κυρίως με τα αρθ.7, 8 και 52 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹. Δηλαδή κατά

¹ Άρθρο 7. Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.

Άρθρο 8. Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.
2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους.
3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο αναξάρτητης αρχής.

Άρθρο 52

Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών

1. Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν

πόσο οι εθνικές ρυθμίσεις τηρούν τις απαιτήσεις που απορρέουν από το Άρθρο 15 ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των Άρθρων 7, 8 και 52 του Χάρτη όσον αφορά την πρόσβαση των αρμοδίων εθνικών αρχών στα διατηρούμενα δεδομένα όσο και την προστασία και το επίπεδο αφαλείας των εν λόγω δεδομένων (παράγραφος 124).

Πρόσφατη απόφαση εκ της νομολογίας του ΔΕΕ είναι η *La Quadrature du Net etc C-511-512/18* ημερ.6.10.20 η οποία αφορά προδικαστικά ερωτήματα επί της ερμηνείας του άρθρου 15.1 της

λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

2. Τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τον παρόντα Χάρτη και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διατάξεων των Συνθηκών ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται σε αυτές.

3. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης περιλαμβάνει δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία.

4. Στο βαθμό που ο παρών Χάρτης αναγνωρίζει θεμελιώδη δικαιώματα όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, τα εν λόγω δικαιώματα πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με τις παραδόσεις αυτές.

5. Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη που περιέχουν αρχές μπορούν να εφαρμόζονται με νομοθετικές και εκτελεστικές πράξεις των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης και με πράξεις των κρατών μελών όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης, κατά την άσκηση των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους. Η επίκληση των διατάξεων αυτών ενώπιον δικαστηρίου είναι παραδεκτή μόνον για την ερμηνεία των εν λόγω πράξεων και τον έλεγχο της νομιμότητάς τους.

6. Οι εθνικές νομοθεσίες και πρακτικές πρέπει να λαμβάνονται πλήρως υπόψη όπως καθορίζεται στον παρόντα Χάρτη.

7. Τα δικαστήρια της Ένωσης και των κρατών μελών λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους τις εξηγήσεις οι οποίες έχουν εκπονηθεί με σκοπό την παροχή κατευθύνσεων για την ερμηνεία του παρόντος Χάρτη.

Οδηγίας (μεταξύ άλλων) και αναφορικά με εθνικά νομοθετικά μέτρα που προβλέπουν την προληπτική διατήρηση των δεδομένων κίνησης και θέσης με σκοπό την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και την προστασία της δημόσιας ασφάλειας. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι νομοθεσίες των εμπλεκόμενων χωρών παρείχαν τη δυνατότητα εξασφάλισης των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων με μια αίτηση, χωρίς τη διάκριση που υφίσταται στο δικό μας δικαιοσύνη σύστημα, δηλαδή της Εισαγγελικής και της Δικαστικής Αρχής.

Αναφέρονται τα εξής στη Σκέψη 147:

«Επομένως, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των άρθρων 7, 8 και 11 καθώς και του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να θεσπίσει ρύθμιση η οποία επιτρέπει, προληπτικώς, τη στοχευμένη διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης με σκοπό την καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας και της πρόληψης των σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας, όπως ακριβώς και για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, υπό την προϋπόθεση ότι η διατήρηση των δεδομένων περιορίζεται σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαίο όσον αφορά τις κατηγορίες διατηρούμενων δεδομένων, τα συγκεκριμένα μέσα επικοινωνίας, τα υποκείμενα των διατηρούμενων δεδομένων καθώς και το διάστημα διατήρησης των δεδομένων, το οποίο πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο (πρβλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, *Tele2*, C-203/15 και C-698/15, EU:C:2016:970, σκέψη 108)».

Σύμφωνα με πολύ πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ **C-746/18 H.K. v.**

Prokuratuur, 2.3.2021, επαναλήφθηκε πως η πρόσβαση, για σκοπούς ποινικής έρευνας, σε σύνολο δεδομένων ηλεκτρονικών

επικοινωνιών κίνησης ή θέσης, από τα οποία μπορούν να συναχθούν ακριβή συμπεράσματα για την ιδιωτική ζωή, επιτρέπεται μόνο για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος ή την πρόληψη σοβαρών απειλών κατά της δημόσιας ασφάλειας.

Ο Νόμος – επίμαχες Διατάξεις:

Το ερώτημα που μπορεί να διαμορφωθεί είναι κατά πόσο περιέχει ο Νόμος σχετικές διατάξεις σε σχέση με τα κατοχυρωμένα δικαιώματα ιδιωτικής ζωής και επικοινωνίας και κατά πόσο θεσπίζονται όροι που μπορούν να θεωρηθούν μη συμβατοί με το Ευρωπαϊκό Δίκαιο και νομολογία.

Έχουμε προς τον πιο πάνω σκοπό εξετάσει εξονυχιστικά τις θέσεις όλων των πλευρών, όπως επιμελώς και λεπτομερώς αναπτύχθηκαν από τους ευπαιδευτούς συνήγορους. Σίγουρα θα ληφθεί υπόψη συνολικά η κείμενη νομοθεσία όπως βεβαίως και η ευρωπαϊκή νομολογία επί του θέματος (εκτός των πιο πάνω, η *Ministerio Fiscal*, C-207/16, 2.10.2018 και C-511/18 κ.ά. ημερ.6.10.2020).

Προκύπτει ότι δεν είναι επιτρεπτή η γενική και χωρίς διάκριση, διατήρηση των δεδομένων κίνησης και δεδομένων θέσης. Εάν δε

συνδυαστούν τα πιο πάνω άρθρα με τα άρθρα 7, 8 και 11 του Χάρτη, η παρέκκλιση από τα όποια δικαιώματα πρέπει να είναι αναγκαία και εύλογη.

Στην κείμενη νομοθεσία της Κύπρου, είναι η κρίση μας, αυτά επιτυγχάνονται με τα κατωτέρω:

Το άρθρο 3 του Νόμου επιβάλλει σε κάθε παροχέα υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών σαφή υποχρέωση να διατηρεί τηλεπικοινωνιακά δεδομένα χρηστών, εφόσον αυτά παράγονται και υποβάλλονται σε επεξεργασία στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας του, κατά την παροχή των προσδιοριζομένων υπηρεσιών με συγκεκριμένο πλαίσιο και προϋποθέσεις. Στο άρθ.2 δίδεται ο ορισμός του σοβαρού ποινικού αδικήματος², ενώ τα άρθ.6-10 αφορούν στα στεγανά του επιτρεπτού της διατήρησης.

Συγκεκριμένα μέσω αυτών των άρθρων εναποτίθεται στον παροχέα διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή/και δημόσιου δικτύου επικοινωνιών, η υποχρέωση διατήρησης των

² «σοβαρό ποινικό αδίκημα» σημαίνει αδίκημα που καθορίζεται ως κακούργημα σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα ή οποιουδήποτε άλλου νόμου ή επιφέρει, σε περίπτωση καταδίκης, μέγιστη ποινή φυλάκισης πέντε ετών και άνω ή αποτελεί αδίκημα κατά παράβαση των διατάξεων του παρόντος Νόμου.

δεδομένων τα οποία εξειδικεύονται στις προαναφερόμενες νομοθετικές διατάξεις, που είναι αναγκαία για την ανίχνευση και τον προσδιορισμό της πηγής επικοινωνίας, τον προσδιορισμό του προορισμού της εισερχόμενης επικοινωνίας, τον προσδιορισμό της ημερομηνίας, της ώρας και της διάρκειας της επικοινωνίας, τον προσδιορισμό του είδους της επικοινωνίας και τον προσδιορισμό του εξοπλισμού επικοινωνίας των χρηστών ή του φερόμενου ως εξοπλισμού επικοινωνίας τους.

Η δε χρονική περίοδος της υποχρέωσης διατήρησης καθορίζεται σε 6 μήνες.

Περαιτέρω, προβλέπονται σαφείς κανόνες διατήρησης των δεδομένων και κυρώσεις για την παράβαση τους. Ορίζεται δε ως εποπτεύουσα Ανεξάρτητη Αρχή, ο Επίτροπος Προσωπικών Δεδομένων οι εξουσίες του οποίου είναι ευρείες διασφαλίζοντας ένα ψηλό επίπεδο προστασίας και ασφάλειας των δεδομένων μέσω της διεξαγωγής ελέγχων, της εξέτασης παραπόνων και της επιβολής διοικητικών κυρώσεων. (βλ. 15(2) και (3)).

Αυστηροί κανόνες που συνιστούν ασφαλιστικές δικλείδες για την προστασία και ασφάλεια των διατηρούμενων τηλεπικοινωνιακών δεδομένων προβλέπονται και στο άρθ.14 του Νόμου:

«14.(1) Οι διατάξεις του παρόντος Νόμου εφαρμόζονται, τηρουμένων των διατάξεων του περί Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Προστασία του Ατόμου) Νόμου και ιδιαίτερα των διατάξεων των άρθρων 4 και 10 αυτού, οι οποίες εφαρμόζονται και αναφορικά με τα δεδομένα που διατηρούνται σύμφωνα με τον παρόντα Νόμο και των διατάξεων του Μέρους 14 του περί Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομικών Υπηρεσιών Νόμου.

(2) Χωρίς επηρεασμό των διατάξεων του εδαφίου (1), κάθε παροχέας υπηρεσιών -

(α) Μεριμνά έτσι ώστε τα διατηρούμενα δεδομένα να είναι της ίδιας ποιότητας και να τυγχάνουν της ίδιας προστασίας και ασφάλειας με τα δεδομένα που περιέχει το δίκτυο·

(β) προστατεύει τα διατηρούμενα δεδομένα, λαμβάνοντας τα δέοντα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα, από τυχαία ή παράνομη καταστροφή ή απώλεια, αλλοίωση, μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη αποθήκευση, επεξεργασία, πρόσβαση ή αποκάλυψη·

(γ) διασφαλίζει ότι μόνο ειδικά εξουσιοδοτημένο προσωπικό του έχει πρόσβαση στα διατηρούμενα δεδομένα και διατηρεί μητρώο εξουσιοδοτημένου προσωπικού καθώς και αρχείο, στο οποίο καταγράφεται οποιαδήποτε πρόσβαση του προσωπικού στα διατηρούμενα δεδομένα, η ημερομηνία και η ώρα, καθώς και ο σκοπός της πρόσβασης·

(δ) προβαίνει σε καταστροφή των διατηρούμενων δεδομένων στο τέλος του χρονικού διαστήματος διατήρησης, εξαιρουμένων εκείνων για τα οποία έχει διαταχθεί από το Δικαστήριο πρόσβαση και τα οποία έχει υποχρέωση να διατηρεί χωριστά».

Σε περίπτωση δε κατά την οποία οποιοδήποτε υποκείμενο των δεδομένων έχει υποστεί ζημία λόγω παράβασης οποιασδήποτε διάταξης του Νόμου δικαιούται σε αποζημίωση (βλ. άρθρο 16 του Νόμου).

Η διατήρηση των δεδομένων στην Κύπρο προβλέπεται από σαφείς νομοθετικές πρόνοιες, (κυρίως το Ν. 183(I)/2007), με αυστηρό

πλαίσιο και συγκεκριμένους κανόνες που διέπουν την έκταση και την εφαρμογή του μέτρου της διατήρησης των δεδομένων. Δεν αφήνεται στην κρίση οποιασδήποτε αρχής ή οργάνου (όπως μπορεί να συμβαίνει σε άλλες χώρες, όπου π.χ. η διατήρηση και αργότερα η πρόσβαση στα δεδομένα μπορεί να διαταχθεί από μία αρχή με αδιαφανή και όχι δυνάμει σαφών και εκ των προτέρων καθορισμένων κριτηρίων). *(Βλ. Πολυδώρου ν. Δημοκρατίας, ποιν.εφ.141/17, 31.5.2019).*

Το κυριότερο στοιχείο όμως, κατά την κρίση μας, το οποίο οδηγεί στην πλήρη συμβατότητα της κυπριακής έννομης τάξης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο όπως εκφράστηκε στην πιο πάνω νομολογία είναι ότι η πρόσβαση στα δεδομένα που διατηρούνται στα καθορισμένα και αυστηρά πλαίσια, γίνεται μόνο κατόπιν αιτιολογημένου προς τούτο δικαστικού διατάγματος. Είναι κάτι που επισημαίνεται στην **Tele2** (Σκέψη 120)³. Στην Κυπριακή Δημοκρατία

³ «Προκειμένου να εξασφαλισθεί στην πράξη η πλήρης τήρηση των εν λόγω προϋποθέσεων, είναι σημαντικό η πρόσβαση των αρμόδιων εθνικών αρχών στα διατηρούμενα δεδομένα να εξαρτάται, καταρχήν, εκτός αν πρόκειται για επείγουσες περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένες, από προηγούμενο έλεγχο πραγματοποιούμενο είτε από δικαστήριο είτε από ανεξάρτητη διοικητική αρχή και η απόφαση του εν λόγω δικαστηρίου ή της εν λόγω αρχής να εκδίδεται κατόπιν αιτιολογημένης αιτήσεως των αρμόδιων εθνικών αρχών υποβληθείσας στο πλαίσιο διαδικασιών για την πρόληψη, τη διαπίστωση ή την ποινική δίωξη (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά την οδηγία 2006/24, απόφαση *Digital Rights*, σκέψη 62· βλ., επίσης, κατ' αναλογία, όσον αφορά το άρθρο 8

η αίτηση για πρόσβαση προς το Δικαστήριο γίνεται γραπτώς και ενόρκως από αστυνομικό ανακριτή μόνο σε σχέση με τη διερεύνηση σοβαρού ποινικού αδικήματος και μόνο εφόσον προηγουμένως εγκριθεί από το Γενικό Εισαγγελέα. (βλ. άρθρο 4 του Ν. 183(Ι)/2007)). Παρέχεται συνεπώς υψηλό επίπεδο προστασίας. Σημειώνεται δε ότι:

«Η διατήρηση δεδομένων που αφορούν το περιεχόμενο επικοινωνίας και η αποκάλυψη του περιεχόμενου επικοινωνίας απαγορεύεται και καμία διάταξη του παρόντος Νόμου δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο αντίθετο προς την απαγόρευση αυτή.» (άρθρο 12 του Νόμου).

Η αίτηση τίθεται ενώπιον του Δικαστηρίου το οποίο αποφασίζει δικαστικά και αιτιολογημένα εάν θα εγκριθεί ή όχι το αίτημα με ανοικτό το ένδικο μέσο εναντίον της απόφασης του. Σημειώνεται ότι, κατ'αντίθεση στη **Tele2**, δίδοταν δικαίωμα πρόσβασης σε εισαγγελική αρχή, Αστυνομία ή άλλη Αρχή - χωρίς in concreto δικαστική απόφαση - και η πρόσβαση δεν αφορούσε μόνο σοβαρά ποινικά αδικήματα.

της ΕΣΔΑ, απόφαση του ΕΔΔΑ, της 12ης Ιανουαρίου 2016, Szabó και Vissy κατά Ουγγαρίας, CE:ECHR:2016:0112JUD003713814, §§ 77 και 80)».

Θα συμφωνήσουμε με τον ευπαίδευτο Βοηθό Γεν. Εισαγγελέα ότι διαφορετική προσέγγιση θα καθιστούσε τον όλο Νόμο αναποτελεσματικό, σε σχέση με το επιδιωκόμενο σκοπό, ήτοι την πρόληψη και καταπολέμηση του εγκλήματος. Είναι ορθός επίσης ο συλλογισμός ότι είναι αδύνατη η εκ των προτέρων γνώση από τον παροχέα ή την Αστυνομία, ως προς το πότε και ποιός θα διαπράξει αδίκημα, έτσι ώστε να διατηρούνται τηλεπικοινωνιακά δεδομένα μόνο σε σχέση με το πρόσωπο αυτό.

Παρόμοιος ισχυρισμός εξετάστηκε στη **Μιχαήλ, Πολ.Αιτ.3/19, 16.1.2019** όπου ανέφερθηκαν τα εξής:

«Θεμελιακό είναι πως το ΔΕΕ θεωρεί ότι εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο ο τρόπος εφαρμογής της σχετικής Οδηγίας ώστε να είναι συμβατός με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

*Ακριβώς προκύπτει από την υπόθεση **Tele2 Sverige AB**, πιο πάνω, πως η προστασία των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων δεν είναι απόλυτη. Το ΔΕΕ δεν ήταν φειδωλό στο να διακηρύξει την ανάγκη προστασίας των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων δια του Χάρτου των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Όμως σε διάφορα σημεία της απόφασης, εξίσου δυναμικά, διαγράφεται η δυνατότητα παράκαμψης της προστασίας αυτής, στα αυστηρά πλαίσια που καταγράφονται.....»*

Στη δε **Πολυδώρα** αναφέρθηκαν τα ακόλουθα:

*«Η ουσία της **Tele 2 Sverige** - ανωτέρω - είναι ότι η εθνική ρύθμιση για τη διατήρηση των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων δεν πρέπει να είναι τόσο αδιάκριτη ώστε να εξισούται στην ουσία με μια γενική παρακολούθηση όλων των πολιτών του κράτους. Διατηρείται όμως η δυνατότητα πρόσβασης για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος τηρώντας πάντοτε και τις αρχές της αναλογικότητας. Το ΔΕΕ είχε*

αποφασίζει ότι η Οδηγία δεν διαφοροποιούσε την ανάγκη για ισορροπία μεταξύ του ατομικού δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και της δυνατότητας τα κράτη-μέλη να θεσπίζουν μέτρα αναγκαία για τη δημόσια ασφάλεια κλπ., που περιλαμβάνουν και τις αναγκαίες διεισδύσεις στα ατομικά τηλεπικοινωνιακά δεδομένα. Το Άρθρο 15.1 της Οδηγίας δεν αντίκειται στο Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, επιτρεπόμενης συνεπώς της παρακολούθησης με σκοπό την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος εφόσον η διατήρηση των δεδομένων περιοριζόταν στις περιπτώσεις αυτές και η πρόσβαση υπόκειτο στον προηγούμενο έλεγχο Δικαστηρίου ή ανεξάρτητης διοικητικής αρχής. Εκείνο που δεν επιτρεπόταν ήταν εθνική νομοθεσία η οποία, με σκοπό την καταπολέμηση του εγκλήματος, προνοεί για μια γενικευμένη και χωρίς διάκριση διατήρηση όλων των τροχαίων και δεδομένων θέσης όλων των χρηστών αναφορικά με όλα τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Και επίσης ότι εθνική νομοθεσία που δεν στόχευε στη διατήρηση των δεδομένων για σκοπούς καταπολέμησης του σοβαρού εγκλήματος δεν επιτρεπόταν. Ποιά είναι όμως η έννοια του σοβαρού εγκλήματος («serious crime»), και εάν αυτή αποτελεί έννοια συγκεκριμένη και ενοποιημένη στον Ευρωπαϊκό χώρο, δεν διευκρινίστηκε. Όπως δεν είχε διευκρινιστεί και με ποιο τρόπο θα μπορούσε να υπάρχει προληπτική διατήρηση δεδομένων επί της πραγματικής διάπραξης σοβαρών εγκλημάτων από άτομα που δεν απασχόλησαν προηγουμένως τις αρχές».

Τα πιο πάνω βρίσκουμε ότι αντανakλούν ορθή αρχή δικαίου και οι αντίθετες θεωρήσεις των ευπαιδευτών συνηγόρων των αιτητών δεν μας έχουν πείσει για το αντίθετο. Οπότε, το εδώ τεθέν ερώτημα θα κατέληγε στην απάντηση ότι δεν παραβιάζεται ευρωπαϊκή νομολογία και νόμος.

Έχουμε δε περαιτέρω την αντίληψη πως τα δεδομένα – αντικείμενο των διαταγμάτων – μπορούσαν να διατηρηθούν εκτός των πλαισίων του πιο πάνω Νόμου. Οι αιτητές εκλαμβάνουν ως παράνομο το διάταγμα πρόσβασης γιατί θεωρούν ότι εξ' υπαρχής η διατήρηση των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων προσκρούει στο ενωσιακό Δίκαιο και στη νομολογία του ΔΕΕ. Αυτό όμως δεν είναι απαραίτητο να συμβαίνει ή τουλάχιστον δεν συμβαίνει in abstracto χωρίς

εμβάθυνση ενδεχομένως σε συγκεκριμένη ad hoc κατ'ίσχυρισμόν παρανομία που αφορά τη διατήρηση σε κάθε υπόθεση.

Εν προκειμένω, η πρόσβαση ζητείται και λαμβάνεται με αιτιολογημένη απόφαση αρμοδίου Δικαστή με τις αυστηρές προϋποθέσεις του Νόμου ως άνω. Αυτό δεν σημαίνει ότι η πρόσβαση επιτρέπεται σε ένα κατ'αρχήν παράνομα διατηρούμενο υλικό, όπως ήταν η εισήγηση των αιτητών.

Αυτό, με όλο το σεβασμό, στις θέσεις τους, ενέχει μια πιθανολόγηση αφού η διατήρηση (και όχι πρόσβαση χωρίς διάταγμα) κάλλιστα θα ήταν δεδομένη λόγω της απλής ανάγκης τιμολόγησης ή ελέγχου λογαριασμών συνδρομητών. (Βλ. *περί Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομικών Υπηρεσιών Νόμος του 2004, Ν.112(Ι)/2004*, ειδικά *άρθ.99 και 100*). Δεν θα ήταν σοφό να θεωρήσουμε ότι αυτή η ανάγκη θα ήταν εντελώς βραχύβια, δηλαδή μερικές ημέρες. Αντίθετα, θα ήταν καθόλα θεμιτή η διατήρηση για σκοπούς τιμολόγησης για κάποια εύλογη περίοδο. Από αυτή τη δεξαμενή δεδομένων για σκοπούς τιμολόγησης και ελέγχου λογαριασμών, η διατήρηση δεν μπορούσε – άνευ ετέρου – να είναι εναντίον της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας και Νομολογίας.

Στην *Quadrature* λέχθηκε ότι επιτρέπεται η πρόσβαση σε δεδομένα κίνησης και θέσης που διατηρούνται από τους παρόχους για άλλους σκοπούς και δή των Άρθρων 5 και 6 της Οδηγίας 2002/58 για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος. Σχετική είναι η σκέψη 167:

«Συναφώς, επιτρέπεται στα κράτη μέλη να προβλέπουν στη νομοθεσία τους ότι η πρόσβαση σε δεδομένα κίνησης και σε δεδομένα θέσης μπορεί, τηρουμένων των ίδιων αυτών ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων, να πραγματοποιείται για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος ή για τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας όταν τα εν λόγω δεδομένα διατηρούνται από τον πάροχο κατά τρόπο σύμφωνο με τα άρθρα 5, 6 και 9 ή, ακόμη, με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της Οδηγίας 2002/58.»

Περαιτέρω, διερωτάται κανείς για ποία βλάβη μπορούμε να ομιλούμε λόγω της διατήρησης, εάν δεν υπάρχει πρόσβαση. Είναι δια της πρόσβασης που λαμβάνει — ας μας επιτραπεί ο όρος — «σάρκα και οστά» η διατήρηση.

Εκείνο που θα ήταν αντικείμενο εξέτασης παρανομίας θα ήταν η άνευ ετέρου ad hoc διατήρηση και χωρίς στόχευση δεδομένων για σκοπούς ελέγχου για πιθανή διάπραξη αδικημάτων. Γι' αυτό και η ευρωπαϊκή νομολογία ομιλεί για γεωγραφικά κριτήρια. (βλ. σκέψη 150 της *Quadrature*). Δηλαδή εκεί που μια περιοχή μαστίζεται από το έγκλημα να δίδεται ευχέρεια διατήρησης δεδομένων a priori των εγκλημάτων. Πώς θα ήταν δυνατό να διατηρούνται δεδομένα με

σκοπό την καταπολέμηση της εγκληματικότητας χωρίς το έγκλημα να διαπραχθεί; Στις κρινόμενες περιπτώσεις, τα διερευνόμενα εγκλήματα φέρονται να έχουν διαπραχθεί.

Εν προκειμένω, για τους λόγους που εξηγήθηκαν, οι αιτητές δεν έχουν καταδείξει πως υπήρχε *ad hoc* και άνευ ετέρου παρανομία στη διατήρηση δεδομένων, αφού όταν αυτά φυλάσσοντο, προφανώς πριν τη διερεύνηση των εγκλημάτων, αυτό φαίνεται να γινόταν στα θεμιτά πλαίσια και ανάγκες της Τηλεπικοινωνιακής Αρχής ή του παροχέα να διατηρεί στοιχεία για σκοπούς τιμολόγησης, περιοριζόμενα σε ό,τι είναι απολύτως αναγκαία (δεν έχει καταδειχθεί ότι ήσαν πέραν του αναγκαίου). Η δε αιτιολόγηση με δικαστική πράξη καθιστά την περαιτέρω διατήρηση νόμιμη αφού ακριβώς μεσολαβεί δικαστική πράξη για τη συγκεκριμένη περίπτωση σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου. Με αυτό τον τρόπο σίγουρα δεν τίθεται θέμα γενικής και χωρίς διάκριση διατήρησης των δεδομένων. Δια του διατάγματος ακριβώς ο σκοπός γίνεται και ειδικός και συγκεκριμένος. Και αφορά, ως ο νόμος επιτάσσει, σοβαρά εγκλήματα σε διερεύνηση. (Βλ. Σκέψη 147 ανωτέρω) Μ'αυτό τον τρόπο φυσικά καθίσταται δυνατή η πραγματοποίηση της αρχής της αναλογικότητας σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, η

οποία παρουσιάζεται από τις αρμόδιες Αρχές σε δικαστικό όργανο που εφαρμόζει δικαστικά την αρχή, προβαίνοντας σε αξιολόγηση του μέσου και του σκοπού.

Ακριβώς, ό,τι υποδείχθηκε από το ΔΕΕ στη *Ministerio Fiscal C-207/16*, ημερ.2.10.2018. Το ίδιο επισημάνθηκε από την Ολομέλεια στην *Ευδόκας, Πολ.εφ.51/2017*, ημ.14.11.2018.

Το άρθρο 5⁴ της Οδηγίας στηρίζει την πιο πάνω προσέγγιση αφού ακριβώς επιτρέπει την αποθήκευση με σκοπό την παροχή

⁴ Άρθρο 5

Απόρρητο των επικοινωνιών

1. Τα κράτη μέλη κατοχυρώνουν, μέσω της εθνικής νομοθεσίας, το απόρρητο των επικοινωνιών που διενεργούνται μέσω δημόσιου δικτύου επικοινωνιών και των διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και των συναφών δεδομένων κίνησης. Ειδικότερα, απαγορεύουν την ακρόαση, υποκλοπή, αποθήκευση ή άλλο είδος παρακολούθησης ή επιτήρησης των επικοινωνιών και των συναφών δεδομένων κίνησης από πρόσωπα πλην των χρηστών, χωρίς τη συγκατάθεση των ενδιαφερομένων χρηστών, εκτός αν υπάρχει σχετική νόμιμη άδεια, σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 1. Η παρούσα παράγραφος δεν εμποδίζει την τεχνική αποθήκευση, η οποία είναι αναγκαία για τη διαβίβαση επικοινωνίας, με την επιφύλαξη της αρχής του απορρήτου.

2. Η παράγραφος 1 δεν επηρεάζει οποιαδήποτε επιτρεπόμενη από το νόμο καταγραφή συνδιαλέξεων και των συναφών δεδομένων κίνησης όταν πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια νόμιμης επαγγελματικής πρακτικής με σκοπό την παροχή αποδεικτικών στοιχείων μιας εμπορικής συναλλαγής ή οποιασδήποτε άλλης επικοινωνίας επαγγελματικού χαρακτήρα.

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η χρήση των δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών για την αποθήκευση πληροφοριών ή την απόκτηση προσβάσεως σε πληροφορίες αποθηκευμένες στον τερματικό εξοπλισμό συνδρομητή ή χρήση να επιτρέπεται μόνον εάν παρέχονται στον συγκεκριμένο συνδρομητή ή χρήση σαφείς και εκτεταμένες πληροφορίες σύμφωνα με την οδηγία 95/46/EK, μεταξύ άλλων για το σκοπό της επεξεργασίας, και ο υπεύθυνος ελέγχου των δεδομένων τού παρέχει το δικαίωμα να αρνείται την επεξεργασία αυτή. Τούτο δεν εμποδίζει οιαδήποτε τεχνικής φύσεως αποθήκευση ή πρόσβαση, αποκλειστικός σκοπός της οποίας είναι η διενέργεια ή η διευκόλυνση της διαβίβασης μιας επικοινωνίας μέσω δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή που είναι αναγκαία μόνο για την παροχή υπηρεσίας στην κοινωνία των πληροφοριών την οποία έχει ζητήσει ρητά ο χρήστης ή ο συνδρομητής.

αποδεικτικών στοιχείων για σκοπούς λογαριασμών. Ακόμη επιτρέπεται η επεξεργασία τέτοιων δεδομένων έως το τέλος της χρονικής περιόδου εντός της οποίας δύναται να αμφισβητείται νομίμως ο λογαριασμός ή να επιδιώκεται η πληρωμή (βλ. άρθρο 6)⁵.

⁵ Άρθρο 6

Δεδομένα κίνησης

1. Τα δεδομένα κίνησης που αφορούν συνδρομητές και χρήστες, τα οποία υποβάλλονται σε επεξεργασία και αποθηκεύονται από τον πάροχο δημόσιου δικτύου ή διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών, πρέπει να απαλείφονται ή να καθίστανται ανώνυμα όταν δεν είναι πλέον απαραίτητα για το σκοπό της μετάδοσης μιας επικοινωνίας, με την επιφύλαξη των παραγράφων 2, 3 και 5 του παρόντος άρθρου και του άρθρου 15 παράγραφος 1.
2. Τα δεδομένα κίνησης που είναι απαραίτητα για τη χρέωση των συνδρομητών και την πληρωμή των διασυνδέσεων μπορούν να υποβάλλονται σε επεξεργασία. Η επεξεργασία αυτή επιτρέπεται μόνον έως το τέλος της χρονικής περιόδου εντός της οποίας δύναται να αμφισβητείται νομίμως ο λογαριασμός ή να επιδιώκεται η πληρωμή.
3. Για την εμπορική προώθηση των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή για την παροχή υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας, ο πάροχος διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών μπορεί να επεξεργάζεται τα δεδομένα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 στην απαιτούμενη έκταση και για την απαιτούμενη διάρκεια για αυτή την υπηρεσία ή την εμπορική προώθηση, εφόσον ο συνδρομητής ή ο χρήστης τον οποίο αφορούν δίδει τη συγκατάθεσή του. Στους χρήστες ή συνδρομητές πρέπει να δίνεται η δυνατότητα να ανακαλούν οποτεδήποτε τη συγκατάθεσή τους για την επεξεργασία των δεδομένων κίνησης.
4. Ο φορέας παροχής υπηρεσιών πρέπει να ενημερώνει τον συνδρομητή ή τον χρήστη σχετικά με τον τύπο των δεδομένων κίνησης που υποβάλλονται σε επεξεργασία και τη διάρκεια της επεξεργασίας αυτής για τους σκοπούς που αναφέρονται στην παράγραφο 2 και, πριν από τη χορήγηση της συγκατάθεσης, για τους σκοπούς που αναφέρονται στην παράγραφο 3.
5. Η επεξεργασία των δεδομένων κίνησης, σύμφωνα με τις παραγράφους 1, 2, 3 και 4, πρέπει να περιορίζεται σε πρόσωπα τα οποία ενεργούν υπό την εποπτεία του φορέα παροχής του δημόσιου δικτύου και της διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ασχολούνται με τη διαχείριση της χρέωσης ή της κίνησης, τις απαντήσεις σε ερωτήσεις πελατών, την ανίχνευση της απάτης, την εμπορική προώθηση των υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή την παροχή υπηρεσίας προστιθέμενης αξίας, και πρέπει να περιορίζεται στα απολύτως αναγκαία για την εξυπηρέτηση των σκοπών αυτών.
6. Οι παράγραφοι 1, 2, 3 και 5 ισχύουν με την επιφύλαξη της δυνατότητας των αρμοδίων φορέων να ενημερώνονται για τα δεδομένα κίνησης σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, με σκοπό την επίλυση διαφορών, ιδίως σχετικά με τη διασύνδεση ή τη χρέωση.

Είναι απ' αυτή τη δεξαμενή πληροφοριών/δεδομένων που ζητείται η πρόσβαση και δια της προσβάσεως, η διατήρηση τους πλέον για τους σκοπούς που το δικαστικό διάταγμα διατάσσει. Δεν πρόκειται για προληπτική διατήρηση χωρίς στοιχεία, ή τουλάχιστον, δεν αποδείχθηκε κάτι τέτοιο. Δεν εντοπίζεται συνεπώς κάτι ανακόλουθο με την ευρωπαϊκή νομολογία ή νομοθεσία. Ή εν πάση περιπτώσει, δεν μας ετέθη ο,τιδήποτε που θα ανέτρεπε την κανονικότητα εκ του τεκμηρίου μιας νομιμότητας που πρέπει να «ανατραπεί» για να ενεργοποιηθεί μηχανισμός ακύρωσης των διαταγμάτων με αίτηση προνομιακού εντάλματος. Εξ όσων δε έχουμε αντιληφθεί, τα αδικήματα χρονικά πρόσκεινται στο χρόνο έκδοσης των διαταγμάτων, ώστε να μη δημιουργείται τέτοιο χάσμα το οποίο να μην καλύπτεται από το τεκμήριο της κανονικότητας, που οι αιτητές εν πάση περιπτώσει όφειλαν να καταρρίψουν. Και το εξάμηνο πλαίσιο που τίθεται εκ του Νόμου είναι μια ασφαλής παράμετρος για να μην εκφύγει από τα σωστά πλαίσια ο νομοθετικός σκοπός που είναι βεβαίως η καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος αλλά πάντοτε κάτω από το πρίσμα των Αρχών και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πλήρως κατοχυρωμένων στο ευρωπαϊκό νομικό γίγνεσθαι.

Είναι η κατάληξη μας, με όλο το σεβασμό, ότι το τεθέν ερώτημα πρέπει να απαντηθεί ως εξής: Η κείμενη νομοθεσία δεν βρίσκεται σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό Νόμο και νομολογία.

Καθίσταται δε σαφές ότι όσα λέχθησαν, δεν έχουν σκοπό τη διείσδυση σε κάθε συγκεκριμένη αίτηση αλλά την προσπάθεια απάντησης στο τεθέν ερώτημα.

Κ.ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ, Δ.

Τ.ΨΑΡΑ-ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ, Δ.

Δ. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, Δ.

Λ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ-ΑΝΔΡΕΟΥ, Δ.

Ι. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, Δ.

Ν. ΣΑΝΤΗΣ, Δ.

